

اصول کلی موافقتنامه نهایی اسرائیلی - فلسطینی *

تهیه شده در گروه مشترک کار روابط اسرائیلی - فلسطینی: جوزف الفر، گابریل بن دور ابراهیم داکاک، شلومو گازیت، یوسی کاتز، م ک غسان خطیب، موشه معوض، کرمه نابلسی، یزید سایق، زعید شیف، شیمون شامیر، خلیل شفاقی.

سند کاری پیکار

با مقدمه ای از هربرت سی. کلیمان و ندیم ن. روحانه، ریسان مشترک گروه کار.

سپتامبر ۱۹۹۸

مقدمه :

اسرائیل و ساف در سپتامبر ۱۹۹۳ اعلامیه اصولی اسلورا امضا کردند که ایجاد الگوهای معینی را از شیوه عملکرد دو طرف پیش بینی کرده بود. در سطح سیاسی، این اصول

---

* این سند با اجازه برنامه تجزیه و تحلیل مناقشات بین المللی پیکار (Program on International Conflict Analysis and Resolution) در مرکز «ودرهد برای امور بین المللی» دانشگاه هاروارد منتشر شده است. این بیانیه مربوط به اصول کلی از سوی اعضای گروه کار در نسخه انگلیسی آن مورد تأیید قرار گرفته است و نسخه های آن به زبانهای عربی و عبری نیز وجود دارد.

به دو طرف کمک کرد تا برغم مشکلات عظیم از مراحل گوناگون روند صلح بگذرند. ولی در سطح اعتماد و اطمینان آفرینی، و پیشبرد اقتصادی و دیگر تعامل‌ها بین مردم، اعلامیه اصولی اسلو، برغم وجود جو مثبت اولیه، با موفقیت روبرو نشده است. به همین دلیل، و همچنین با توجه به آغاز گفتگوهای رسمی وضعیت نهایی در آینده، چنین بنظر می‌رسد که به رشته‌ای از اصول کلی نیاز هست. با توجه به این نکته، گروه مشترک کار در روابط اسرائیلی - فلسطینی، مجموعه‌ای از اصول را تهیه کرده است که موافقتنامه نهایی در صورتی که بخواهد به صلح پایدار، همکاری و تحکیم روابط دو جانبه بین دو جامعه و حکومت منجر شود باید بر اساس آن استوار باشد. گروه مشترک کار به برنامه تجزیه و تحلیل مناقشات بین‌المللی (PICAR) در مرکز امور بین‌المللی و درهد دانشگاه هاروارد وابسته است. گروه کار در اوایل سال ۱۹۹۴، همزمان با موافقتنامه اسلو تشکیل شده، و در برگیرنده شماری از فلسطینیان و اسرائیلیان سرشناس و متنفذ است که برای انجام مذاکرات خصوصی و غیررسمی و تهیه و بررسی گزارشهای مشترک در زمینه مسایل و وضعیت نهایی، شامل آوارگان فلسطینی و شهرک‌های اسرائیلی، و روابط درازمدت دو طرف که گاه با یکدیگر ملاقات می‌کنند. اعضای گروه کار به طور خصوصی، و نه به عنوان نمایندگان سازمانها یا دولتهای متبوع خود در این طرح شرکت کرده‌اند.

گروه در سه نشست نخست خود، بین ماه می ۱۹۹۴ و ژانویه ۱۹۹۵، اصول کلی را برای موافقتنامه نهایی ارائه داد که راه را برای صلح پایدار و آشتی دوباره می‌گشاید. از آن هنگام، گروه از این اصول به عنوان معیاری برای ارزیابی گزینه‌های حل و فصل مسایل شهرک‌ها و آوارگان استفاده کرده است. با توجه به تحولات جدید گروه اینک تصمیم گرفته است که در این اصول تجدید نظر کند و آنها را منتشر نماید. امید می‌رود که این اصول بتواند به مذاکره کنندگان وضعیت نهایی، در تلاش برای شکل‌بندی موافقتنامه نهایی که منجر به صلح پایدار خواهد شد، کمک کنند. گروه در این بازنگری، بخشی کوتاه را در پایان در مورد شروطی گنجانده است که باید در دوره موقت حاکم باشند تا جو مناسب برای مذاکرات وضعیت نهایی پدید آید.

اصول کلی موافقتنامه نهایی

اصل ۱. پاسخگویی به نیازها و حس عدالت در هر دو طرف

دو طرف باید به موافقتنامه نهایی به عنوان سندی بنگرند که نیازها، حقوق و نگرانیهای دو طرف را مدنظر دارد. بنابراین:

الف) باید روندی پدید آید که در آن هر طرف برای رعایت دیدگاههای طرف دیگر به طور جدی تلاش کرده باشد و حقوق و خواستههای دیگری را پذیرفته باشد.

ب) باید نمایانگر نتیجه‌ای باشد که به هیچ طرفی به زیان دیگری امتیازی نمی‌دهد، ولی برای سازگاری با احساس عدالت خواهی و انصاف، هر طرف بر موازنه قدرت نظامی، سیاسی و اقتصادی تاکید می‌کند.

ج) موافقتنامه باید برای تضمین موارد بالا از مشروعیت بین المللی، بر اساس معیارهای زیر برخوردار باشد.

۱ - موافقتنامه باید بر اساس قطعنامه‌های ۲۴۲ و ۳۳۸ سازمان ملل و دیگر قطعنامه‌های مربوط مورد قبول دو طرف استوار باشد؛

۲ - باید با اصول مدون قوانین بین المللی سازگار باشد؛

۳ - از رضایت کامل و آزادانه دو طرف ناشی شده باشد.

اصل ۲ - به روابطی بر اساس اعتماد و برابری منجر شود

موافقتنامه نهایی باید به پیشبرد الگوهای تعامل بین دو جامعه منجر گردد و به بهبود روابط و اعتماد آفرینی بیانجامد و سبب تضعیف روابط از طریق اختلاف‌زایی و بدگمانی نشود.

عوامل کلیدی در موافقتنامه نهایی برای ایجاد چنین روابطی از این قرارند:

الف) حفظ امنیت و استقلال هر جامعه در برابر سلطه جویی و کنترل خارجی

ب) جلوگیری از خشونت‌زایی بر ضد حکومت و تمامیت ارضی طرف دیگر، و جلوگیری

تبلیغات علیه دین، فرهنگ و جامعه دیگری.

ج) تلاش جدی هر طرف برای سازگار کردن نظام آموزشی خود با ارزشهای همزیستی

مسالمت‌آمیز بین فلسطینیان و اسرائیلیان.

در ضمن، دو طرف باید از برداشتن گام‌های یکجانبه‌ای پرهیز کنند که به طرف دیگر آسیب می‌رساند یا با روح حل و فصل نهایی منافات دارد.

اصل ۳- فراگیر بودن

موافقتنامه نهایی باید در این زمینه‌ها فراگیر باشد:

الف) باید نیازها و نگرانیهای ملت فلسطین را در «درون» و «برون»، و همچنین نیازهای اسرائیلیان را در نظر گیرد.

ب) باید همه مسایل موجود بین اسرائیلیان و فلسطینیان را حل و فصل کند، و این احساس را در دو طرف پدید آورد که مناقشه پایان یافته است.

ج) باید به تقویت روابط بین دو طرف و با دیگر همسایگان در منطقه، از طریق توسعه تماسهای ثمربخش دوجانبه در مورد مسایل امنیتی، اقتصادی، فرهنگی و دیگر زمینه‌ها بیانجامد.

د) باید طبق ترتیبات مورد توافق فلسطینیان و اسرائیلیان با موافقتنامه کشورهای عرب که توافق خود را با موافقتنامه اعلام کرده‌اند همراه باشد.

ه) - باید بخشی از یک قرارداد کلی با کشورهای عرب باشد.

اصل ۴. قطعیت متوازن شده با حرکت تدریجی و انعطاف

موافقتنامه نهایی باید در دو زمینه حیاتی احساس «قطعیت» ایجاد کند:

الف) باید همه مسایل مناقشه را مخاطب قرار دهد و آنها را حل و فصل کند تا شروطی از بین روند که در گذشته به دایمی شدن و تشدید مناقشه منجر شده بود (اصل ۳، ماده ب).

ب) دو طرف باید آن را به عنوان راه حل همیشگی و نهایی مناقشه بپذیرند، و دریابند که هیچ یک از دو طرف نباید ادعاهایی را مطرح کنند که با موافقتنامه منافات خواهد داشت، برای بوجود آوردن احساس قطعیت، موافقتنامه باید در زمینه ترتیبات سیاسی جدید و روابط جدید بین دو جامعه‌ای که پدید می‌آورد، بسیار شفاف و روشن باشد.

بهر حال اجرای فوری همه مفاد موافقتنامه یا مشخص کردن همه جزئیات اجرای آن امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین:

الف) موافقتنامه باید برای اجرای تدریجی ترتیبات مورد توافق یک جدول زمانی تعیین کند به نحوی که، در طول زمان، نکات مورد اختلاف را از بین ببرد و اعتماد متقابل بوجود آورد.

ب) (موافقتنامه) باید تا اندازه ای انعطاف پذیر باشد تا به طرف ها اجازه دهد در برابر مسایل پیش بینی نشده ابتکار عمل داشته باشند و در حالیکه آنها برای ایجاد الگوهای واقعی همزیستی مسالمت آمیز تلاش می کنند رشد روابط جدید آنها را امکان پذیر سازد.

ج) (موافقتنامه) باید در برگیرنده نکته هایی برای حل مسایل باشد و مکانیسم های مشترکی را برای حل همه مسایلی که بروز می کنند، پدید آورد.

اصل ۵. ترتیبات امنیتی

موافقتنامه نهایی باید نیازهای امنیتی هر طرف را برآورد و این نکته را در نظر گیرد که امنیت، متقابل است و بعد منطقه ای دارد.

ترتیبات برای نیازهای امنیتی هر طرف باید با همکاری و به نحوی تنظیم شود که به منافع حیاتی طرف دیگر خدشه ای نرساند. در این راستا، دو طرف باید با تروریسم و کسانی که اقدامات تروریستی را در دو طرف تشویق می کنند، همکاری و مبارزه کنند.

موافقتنامه باید تصریح کند که اختلافات دو طرف از راههای صلح آمیز و بدون توسل به زور یا اقدامات نظامی حل و فصل خواهند شد.

اصل ۶. رفاه اقتصادی

موافقتنامه نهایی باید به رفاه اقتصادی در جامعه منجر گردد. برای پیشبرد رفاه اقتصادی، و همچنین گسترش روابط بین دو جامعه، موافقتنامه باید همکاری اقتصادی و آزادی جابجایی - مردم، کالا، خدمات و سرمایه - را در امتداد مرزها تشویق کند.

اصل ۷. حقوق ملی و تعیین سرنوشت

موافقتنامه نهایی باید بر اساس پذیرش حقوق ملی مردم، از جمله حق تعیین سرنوشت، در مرزهای خود استوار باشد. این اصل باید از طریق راه حل دو کشور به اجرا درآید که حاکمیت، بقا و امنیت هر کشور را تضمین خواهد کرد.

شروط دوره موقت

هدف اصلی این سند، ارائه اصول کلی برای موافقتنامه نهایی است که به کشمکش اسرائیلی - فلسطینی پایان خواهد داد. به رحال، در سهایی که از تجربه دوره موقت گرفته شده است نشان می دهد در صورتی که دوطرف شیوه رفتاری مناسبی را در دوره پیش از مذاکرات وضعیت دایم در پیش نگیرند قادر نخواهند بود این گفتگوها را در فضایی آکنده از اعتماد متقابل و در شرایطی از ثبات و امنیت که برای موفقیت آنها حیاتی است آغاز کنند.

تعامل بین دو طرف در دوره موقت باید بر اساس منافع مشترک و احترام متقابل، و نه بر اساس زور استوار باشد. تعامل مجموع صفر، که در آن طرف نیرومندتر از برتری خود برای کسب بیشترین سود استفاده کند، ممکن است برای آن طرف دستاوردهای آنی داشته باشد، ولی در دراز مدت بخت های یک موافقتنامه با ثبات را که نیازهای اساسی را بر می آورد، نابود خواهد کرد.

شروط زیر نیز باید بر آورده شوند:

● طرف ها باید همه توافق های قبلی را به طور کامل اجرا نمایند. نباید برای توجیه موارد نقض قرارداد از سوی طرف دیگر، اجرای موافقتنامه را به تاخیر انداخت، بلکه دوطرف باید با این موارد با روحیه ای مثبت روبرو شوند و در صورت نیاز، به مکانیسم های مؤثر و بیطرفانه برای حل اختلافها متوسل گردند. دیگر اختلاف هایی که در این مرحله بین دو طرف بروز می کند باید از راه رایزنی و مکانیسم های مورد قبول دو طرف حل و فصل شوند.

● هیچ یک از طرفها نباید دست به اقداماتی بزنند که وضعیت محلی را در مناطقی که مشمول مذاکرات و وضعیت نهایی هستند برهم می زند.

● مسئولان دو طرف باید سازمان هایی را که در جهت نابودی روند صلح از طریق توسل به زور گام برمی دارند، خلع سلاح کنند.

● دو طرف در مورد اقدامات خشونت آمیز، حمایت یا تشویق آنها از سوی شهروندان خود یا آغاز آنها از سرزمین خود در برابر طرف دیگر مسئول هستند. مقام های مربوطه دو طرف باید برای جلوگیری از وقوع چنین اقداماتی و مجازات عاملان آنها با یکدیگر همکاری کامل و

مؤثر داشته باشند.

● هیچ یک از دو طرف نباید برای جرایمی که افراد مرتکب می شوند طرف دیگر را مورد مجازات جمعی قرار دهد. اقدامات باز دارنده امنیتی باید در محدوده ای قابل قبول به اجرا در آیند.

درباره نویسندگان

جوزف الفر مدیر دفتر اسراییل / خاورمیانه کمیته یهودیان آمریکایی در بیت المقدس است. و تا سال ۱۹۹۵، مدیر مرکز یافا برای مطالعات استراتژیک در دانشگاه تل آویو بوده است. گابریل بن دور رئیس پیشین دانشگاه حیفاست و اکنون در همین دانشگاه استاد علوم سیاسی و مدیر مطالعات امنیت ملی است.

ابراهیم دکاک عضو هیات مدیره شورای اقتصادی فلسطین برای توسعه و بازسازی (پکدار) و رئیس پیشین انجمن اندیشه عرب در بیت المقدس (الملتقا) است.

شلوموگازیت به عنوان هماهنگ کننده اصلی نیروی دفاعی اسراییل در عملیات در سرزمینهای اداره شونده و رئیس اطلاعات ارتش خدمت کرده است.

یوسی کاتز نماینده کنست از حزب کار اسراییل و رئیس کمیته نظارت کشور است.

هربرت سی. کلمان، استاد اخلاق اجتماعی دانشگاه هاروارد، رئیس سمینار خاورمیانه و مدیر برنامه تجزیه و تحلیل مناقشات بین المللی در مرکز ودرهد دانشگاه برای امور بین المللی است.

غسان خطیب استاد مطالعات فرهنگی دانشگاه بیرزیت و مدیر مرکز رسانه و ارتباطات بیت المقدس است.

موشه معوض استاد مطالعات خاورمیانه و مدیر انستیتو تحقیقاتی هری ترومن برای پیشبرد صلح در دانشگاه عبری بیت المقدس است. او گاهی به عنوان مشاور امور خاورمیانه برای چندین نخست وزیر و وزیر کار کرده است.

کرمه نابلسی استاد کالج نوفیلد، دانشگاه آکسفرده است. خانم نابلسی از ۱۹۷۸ تا

۱۹۹۰ نماینده ساف و از ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۳ یکی از اعضای هیات فلسطین در گفتگوهای صلح واشنگتن بود.

ندیم روحانه استاد حل و فصل مناقشات در دانشگاه ماساچوست - بوستون و عضو وابسته مرکز امور بین المللی و درهد دانشگاه هاروارد است.

یزید سابق دستیار مدیر مرکز مطالعات بین المللی دانشگاه کمبریج است. در سالهای ۹۴ - ۱۹۹۱، او به عنوان مشاور و مذاکره کننده در گفتگوهای دوجانبه صلح فلسطینی - اسرائیلی فعالیت داشت و رئیس هیات فلسطینی در گروه کار چند جانبه برای کنترل تسلیحاتی و امنیت منطقه ای بود.

زعیوشیف استاد تاریخ خاورمیانه دانشگاه تل آویو است. او سفیر اسرائیل در مصر (۱۹۹۰ - ۱۹۸۸) و در اردن (۹۷ - ۱۹۹۵) بود.

خلیل شقاقی استاد علوم سیاسی دانشگاه ملی النجاج و مدیر مرکز پژوهش و تحقیقات فلسطین است. □

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی